

УДК 94 (477+497.5)

УКРАЇНЦІ НА ЗАХИСТІ ХОРВАТСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ У ХХ ст.

Микола Нагірний

Нововолинський навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Тернопільського національного економічного університету
Україна, 45400, Волинська область, м. Нововолинськ, бульвар Шевченка, 29
e-mail: mykola76@hotmail.com

Сучасні події на Сході України піднесли на новий рівень питання лояльності громадян (у тому числі і представників національних меншин) до держави свого проживання. Багато-національний Донбас, де українська ідея за 25 років незалежності країни так і не стала переважачою, виявився легкою мішенню для маніпулювання свідомістю його мешканців.

Питання лояльності населення до держави проживання під час військових подій – не нове. В Європі моделі його поведінки були різними, залежно від обставин і різноманітних факторів. Розглянемо цю проблему у ракурсі історії проживання української діаспори у Хорватії.

Метою нашого дослідження є розгляд та аналіз поведінки українців на хорватських землях під час ключових подій ХХ ст. – у Другій світовій (1939-1945) та Вітчизняній або хорватсько-сербській (1991-1995) війнах. Для вирішення даної мети необхідно з'ясувати такі завдання:

- описати становище української діаспори під час вищезгаданих воєн;
- пояснити ставлення українців до хорватських державних утворень;
- охарактеризувати масштаби та значення участі українців на боці Хорватії у даних подіях.

Питання ставлення українського населення до боротьби хорватів за незалежність комплексно не вивчалось. Деякі розвідки (О. Рум'янцева, Б. Ліського, Г. Такача) присвячені лише окремим аспектам цієї проблеми. Тож з'ясування причин і масштабів підтримки українцями Хорватії у визначальні для неї роки є особистим внеском автора, а факт відсутності фундаментальних розробок з цього питання – науковою новизною.

Переселенці з українських земель на південнослов'янські терени становлять найдавнішу українську діаспору. Вона використовує два етноніми: переселенці з українських земель, які прибували на територію Хорватії з середини XVIII ст., ідентифікували себе як русини; ті ж, хто переселялися сюди з кінця

XIX ст., називали себе українцями.

Друга світова війна трагічно позначилася на житті русинів та українців Югославії, які опинилися під ярмом різних профашистських режимів. У перші дні німецького наступу із югославської армії масово дезертирували представники несербських національностей, незадоволених шовіністичною політикою Белграда. За свідченнями очевидців, серед них були й українці [15, с. 157].

Мешканці Срієму і Славонії (пограниччя між сучасними Хорватією та Сербією) опинилися на території проголошеної 10 квітня 1941 р. Незалежної Держави Хорватія (НДХ). До складу новопосталої держави також увійшла Боснія і Герцеговина.

Після приходу до влади у Хорватії усташів навесні 1941 року було прийнято низку расових законів – насамперед щодо сербів та євреїв. Зокрема, 30 квітня держава оголошувала всіх «неарійців» поза законом і забороняла міжетнічні шлюби.

Українці, які не підтримували новостворену державу, або не входили у жодне військово-формування усташів, також підпадали під репресії. Хоча загалом становище українців у НДХ було кращим порівняно з «неарійцями». Це пояснювалося тим, що хорвати сподівалися на підтримку українців під час подальшого перебігу війни.

Бажання бачити Україну незалежною за прикладом НДХ сприяло тому, що частина українців почала співпрацювати з усташами.

Влітку 1941 р. український православний священник Василь Стрільчик звернувся з листом до німецького генерала Едмунда Гляйзе фон Хорстенау з проханням сформувати з української молоді Югославії національний легіон для відправки на Східний фронт. Ідею створення українського легіону втілювали італійські військові інструктори [8, с. 69].

Восени 1941 р. розпочався набір добровольців до легіону. Дотепер тривають дискусії про чисельність підрозділу. Зокрема, Р. Лаврів пише про 250 добровольців [4, с. 48], а

А. Гралюк – про понад 2 тисячі [2, с. 103]. Загалом, за різними даними, до цього збройного формування долучилося до 1500 осіб.

Українці у створенні легіону бачили запоруку звільнення України від більшовиків. Український легіон мав об'єднатися з козацькою дивізією, у складі якої було 20 тис. військових білоемігрантів, та вирушити на Східний фронт.

Багато українців йшло до цього формування завдяки пропаганді, яку часто вели українські священники. Такі священники «вміло заохочували наших хлопців, що є краще боротися за рідну справу, чим іти і гинути за чужі інтереси» [2, с. 103]. З іншого боку, легіонерами ставали, оскільки боялися бути переслідуваними усташами як нейтральні та не записані до хорватських військових формувань особи. Для багатьох мобілізація була примусовою [15, с. 158].

Тобто українці потрапляли до легіону трьома способами: добровільно, примусово або завдяки пропаганді церкви.

Український легіон фактично став структурним елементом хорватського домобранського (домобрани – збройна структура НДХ, завданням якого була оборона держави від ворогів. – *М.Н.*) руху.

У листопаді 1941 р. легіон зазнав першої поразки – це сталося у районі Біхача (північно-західна Боснія) проти комуністичних партизанів. До кінця року після безупинних кровопролитних боїв у легіоні налічувалося лише 50 бійців [15, с. 160].

Поразка значно підірвала бойовий дух вояків, так що для виправлення ситуації до них прибув керівник одного із відгалужень ОУН А. Мельник. У своїй промові 30 листопада 1941 р. перед легіонерами він зазначив: «Вітаю вас, як... українську збройну націоналістичну формацію... Ви сьогодні із рушницею стоїте побіч хорватських братів. Ви є... висловом прихильності України до хорватського народу... Хоробрі хорватські полки... борються на українській землі проти спільного ворога Москви – український нарід цього не забуде» [9, с. 46, 49].

Після зачитування звернення А. Мельника Український легіон присягнув на вірність Україні у селі Пискавиця біля Бані Луки (Боснія).

Загалом Німеччина не була зацікавлена у створенні незалежної України. Бійців легіону було скеровано до Боснії у район Прнявор – Дервента – Козара боротися проти партизанів. Під час цієї боротьби українські вояки прилучилися до репресій, які застосовували німці

щодо мирного сербського населення [5, с. 31].

Загальне розчарування українців, яких не було вислано на східний фронт, викликало хвилю різких протестів і спричинило майбутній розпад легіону. У листах до легіонерів родичі закликали їх виходити з війська – навіть через саботаж, зраду чи дезертирство. Тож українці поступово втікали з легіону. За рік його чисельність скоротилась вдсятеро [15, с. 161].

Незабаром хорватська контррозвідка відкрила переговори однієї із сотень легіону з партизанами Йосипа-Броза Тіто, що під впливом комуністичної пропаганди мала намір перейти на бік останніх. Бачачи безперспективність існування Українського легіону, усташська влада прийняла рішення розформувати його як неблагонадійний, що й було зроблено у Вараждину 1942 р. Частина легіонерів повернулися додому, інші продовжили службу у різних формуваннях хорватської армії.

Окрім даного підрозділу, українці масово служили у Хорватському Військово-морському легіоні (Hrvatska Pomorska Legija). Створений 2 червня 1941 р., легіон використовував переобладнані торговельні та рибальські судна та призначався для проведення розмінувальних робіт у Чорному морі. Базувалася хорватська флотилія на території України, основною базою був порт Генічеськ. Командування Військово-морського легіону набирало українських добровольців з числа місцевих моряків і рибалок, які охоче йшли до його лав з огляду на прихильне ставлення хорватів до місцевих українців. Чисельність легіону сягала 1000 осіб, з яких українці склали щонайменше 60%. Легіон вів низку боїв з радянським флотом в Азовському морі, в яких українські добровольці заслужили високу оцінку за мужність і героїзм у боях з боку хорватського та німецького командування.

Наприкінці 1942 р. особовий склад Хорватського Військово-морського легіону було відправлено до Хорватії на переформування, а у жовтні 1943 р. – переведено до Трієсту (Італія) та включено до складу Військово-морського флоту Німеччини. Про подальшу долю українських добровольців цього легіону невідомо [12].

Розчарування українців Хорватії у політиці усташів спричинило їхній поступовий перехід на бік югославського партизанського руху Й.Б. Тіто. За підрахунками дослідників, в Югославській народній армії (ЮНА) та партизанських загонах боролися принаймні 4 тис. українців, що складало 10% представників русько-

українського населення держави [10, с. 14].

Загалом доля українців, які підтримували усташів, виявилася складною та трагічною. Нещодавно оприлюднені документи свідчать про численні порушення прав людини щодо полонених військовослужбовців хорватської армії. Зокрема, мали місце численні факти вбивств військовополонених і навіть ліквідація поранених прямо у госпіталях [26; 27].

Прохорватська позиція значної частини українців у Другій світовій війні призвела до того, що українці Хорватії у повоєнні роки зазнавали переслідувань від комуністичної влади Югославії [11, с. 60].

Деяко іншим було ставлення української діаспори до хорватсько-сербського протистояння у 1990-х роках. Якщо у 1941-45 рр. їхні погляди різнилися або еволюціонували у бік прокомуністичних симпатій, то наприкінці ХХ ст. абсолютна більшість русинів та українців підтримала Хорватію.

Дезінтеграційні процеси у СФРЮ наприкінці 1980-х рр. спричинили розпад цього наднаціонального утворення на окремі національні республіки, зумовили виникнення потужних сербських рухів на землях, де вони (серби) склали значний відсоток населення. Результатом непримиренності сторін і неможливості знайти прийнятний компроміс стала міжетнічна війна.

Русини й українці Хорватії традиційно мало цікавилися політикою [20, с. 48]. Переважно представлені аграріями, виховувані впродовж кількох десятиліть на принципах «братерства і єдності» в Югославії, вони у своїй більшості не проявляли до певного часу особливої політичної активності та не займали чіткої позиції стосовно хорватсько-сербських суперечностей.

Винятком була політика їхнього представницького органу – Союзу русинів і українців Хорватії (СРІУ). Лідери СРІУ схвально зустріли зміни, що відбувалися на зламі 1980-90-х рр. у Хорватії, зокрема, обіцянку нової влади підтримувати та захищати інтереси національних меншин [25, с. 2].

На травневому референдумі 1991 р. русини й українці переважно висловилися за незалежність Хорватії [29, с. 17].

Із переходом сербських військ через Дунай (хорватсько-сербський міжреспубліканський кордон) у липні 1991 р. розпочалася повномасштабна хорватсько-сербська війна. Воєнні дії охопили територію, де проживало 80% усіх русинів та українців [29, с. 18].

Русини та українці Югославії стали грома-

дянами різних держав (СРЮ, Хорватії, Боснії і Герцеговини), до того ж таких, що вступили у фазу військових конфліктів. Глибокий трагізм становища людей українського походження полягає у тому, що покликані до військових формувань своїх держав, вони змушені були воювати проти земляків із протилежного боку. Більше того, ворогуючі сторони страчували полонених із числа українців лише за те, що вони були примусово мобілізовані до військових сил супротивника [10, с. 17-18].

На середину листопада 1991 р. на фронті воювали 180 русинів та українців з Вуковара. Лише на одній вуковарській вулиці у східній частині міста його боронило 14 українців, аж поки не закінчились боєприпаси і вояки не були змушені здатися. Двоє з них загинуло [13, с. 14].

Загалом за час облоги й оборони Вуковара (86 днів) у місті загинуло близько 130, поранено 270, у сербські концтабори відведено більше 300, вигнано з рідних місць 500 і втекло від переслідувань 100 русинів та українців [29, с. 18].

На території опчини (адміністративного району) Славонський Брод загинуло 10 вояків і цивільних русинсько-української національності [33, с. 18].

Сербський наступ було затримано неподалік Липовлян (опчина Новска), де проживало близько 550 осіб українського походження. Коли у вересні 1991 р. війна дійшла до Західної Славонії, місцеві українці взяли участь у захисті власної території, ставши до лав новосформованих загонів оборони. Вони одними з перших вступали до добровільних відділів хорватського війська, не чекаючи офіційної мобілізації [6, с. 18].

У боях із набагато краще озброєним ворогом взяло участь 69 українців з Липовлян та околиць, що становило понад 10% українського населення цього краю [30, с. 98-99]. У Каніжі українські мешканці теж одними з перших стали на захист батьківщини [21, с. 50].

На початку війни для оборони сіл Петровці та Миклушевці (опчина Вуковар) були створені озброєні загони, що налічували 59 миклушевчан і 20 петровчан [23, с. 41]. Лише після вимушеного відходу цих загонів до лісу (наприкінці вересня – на початку жовтня 1991 р.) українські села були зайняті підрозділами ЮНА та сербськими паравійськовими формуваннями [16, с. 23; 18, с. 27].

19 грудня 1991 р. на відібраних у Хорватії землях було проголошено Республіку Сербська Країна (РСК). Нове державне утворення взяло

на озброєння принципи «Великої Сербії». Тож несербське населення опинилося на шляху політики «сербізації» захоплених територій.

На окупованих територіях для русинів та українців краю (Вуковар, Петровці, Миклушевіці) було встановлено окупаційний режим. У русинсько-українських селах було запроваджено комендантську годину, проводилися допити, катування. Нова влада грабувала обійстя, відбирала сільськогосподарський транспорт і коштовні речі або примушувала продавати їх за мізерні ціни [17, с. 10; 19, с. 13].

Під час масової різанини у Вуковарі наприкінці 1991 р. було вбито 25 представників української та русинської національності [28, с. 13].

Русини й українці зазнавали не тільки терору, а й потрапили під «етнічні чистки». Людей виганяли під приводом співпраці з ворогом і за майновим критерієм: у першу чергу заможніших, аби можна було заселити сербів до їхніх осель. Виселяли також тих, чиї родичі були мобілізовані до лав хорватської армії (у Миклушевіцях таких нарахували 80 осіб) [22, с. 58-59].

Депортації зачепили русинів та українців усіх трьох населених пунктів регіону, де вони проживали у значній кількості. Наймасовішими та резонансними були депортації русинів та українців у 1992 р. з Петровців (22 березня, понад 110 осіб), Вуковара (21 квітня, 52 особи), Миклушевіців (18 травня, близько 100 осіб) [28, с. 13]. Фактично із 6 тис. русинів та українців Хорватії близько 50% були змушені залишити свої домівки [29, с. 19]. Серед біженців і вигнанців нехорватської танесербської національностей русини й українці склали понад 25%.

Причини нелюбові нової влади до українців і русинів були очевидні: ті взяли активну участь у захисті хорватської незалежності та її територіальної цілісності. У пресі югославських русинів з Нового Саду (Воеводина) писалося, що у хорватській армії служать 150 русинів та українців вуковарського краю [22, с. 48]. На хорватському боці боролись і громадяни України з УНА-УНСО [1].

Станом на 30 травня 1992 р. в обороні Хорватії загинуло 30 русинів та українців [7, с. 40]. Загалом у складі хорватської армії воювало 410 русинів та українців [29, с. 19], що складало найбільший відсоток військових порівняно з іншими національними меншинами (усього на 1991 р. у Хорватії нараховувалося менше 5,8 тис. представників нашої діаспори [32, с. 64]). У хорватсько-сербській війні 21 загиб-

лого воїна русинської й української національності було посмертно нагороджено орденом Зринського та Франкопана [14, с. 11].

16 березня 1992 р. Кризовий штаб СРІУ звернувся до хорватського парламенту (Сабору) з інформацією про страждання нашої діаспори у хорватсько-сербській війні. У зверненні зазначалося, що невелика кількість русинів та українців відіграє непропорційно велику роль в обороні Хорватії, причому як мобілізовані, так і добровольці [24, с. 43-44].

Загалом втрати русинів та українців за час хорватсько-сербської війни склали 3,5% (тоді як за роки Другої світової війни їх загинуло 2%) [29, с. 18]. За оцінками окремих дослідників, у Хорватії загинуло 8% українців і русинів (близько 470 осіб) [3, с. 449]. На окупованих територіях становище русинів та українців мало виразний характер етноциду, що ставило під сумнів саме існування нашої діаспори у Хорватії.

У 1995 р. Хорватія вдалася до тактики рішучих дій. У ході військових операцій «Блиск» (30 квітня – 4 травня 1995 р.) і «Буря» (4-6 серпня 1995 р.) було практично ліквідовано Сербську Країну. Однак у Східній Славонії, де знаходились Петровці, Вуковар і Миклушевіці, сербська влада зберігалася [22, с. 108].

Повернення регіону, де проживало найбільше русинів та українців, передбачалося здійснити під контролем УНТАЕС (Перехідної адміністрації ООН). Подунав'я було поступово реінтегроване до складу Хорватії до кінця 1998 р. [31, с. 559].

Таким чином, можна зауважити, що під час вирішальних для Хорватії подій ХХ ст. (1941-45 і 1991-95 рр.) причини підтримки її українцями мали різні підстави. У першому випадку – це сподівання на відновлення Української держави на зразок НДХ, у другому – недалекоглядна політика сербів, спрямована на реалізацію плану «Великої Сербії». Якщо у Другій світовій війні українська діаспора розчарувалася у політиці усташів і масово почала переходити на бік югославських партизанів, то у хорватсько-сербському протистоянні політика Сербської Країни не залишила українцям вибору, кого підтримувати. І за свій вибір вони заплатили високу ціну – вбитими, репресованими та депортованими.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко В. Хорватія: цеглинка війни та миру [Електронний ресурс] / В. Бондаренко // Дзеркало тижня. – 2001. – 24 листопада. – № 46. – Режим доступу: http://dt.ua/POLITICS/horvatiya_tseglinki_viyni_ta_miru-26437.html
2. Гралоук А. З історії українців Боснії (Спогади члена

однієї родини, що емігрувала до Боснії і уроджена в новій країні) / А. Гралоук. – Мельборн, 2001. – 120 с.

3. Лавер О. Втрати населення СРСР, країн СНД та українського народу у війнах та етнічних конфліктах 1945-2005 рр. / О. Лавер // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Міжвід. зб. наук. пр. – 2007. – Вип. 16 (2). – С. 443-476.

4. Лаврів Р. З пам'яті народної / Р. Лаврів // Нова думка. – 1979. – № 20. – С. 48-54.

5. Лаврів Р. Развідники / Р. Лаврів // Нова думка. – 1983. – № 35. – С. 31.

6. Липовлянци на першій лінії фронту // Нова думка. – 1992. – № 92/93. – С. 18-19.

7. Лист до Президента України // Нова думка. – 1992. – № 94/95. – С. 40.

8. Ліський Б. Антон Івахнюк – великий українсько-хорватський патріот / Б. Ліський // Українці Хорватії: матеріали і документи = Ukrajinci u Hrvatskoj: materijali i dokumenti / [Упор. С. Бурда і Б. Гралоук]. – Загреб, 2002. – С. 62-73.

9. Ліський Б. З діяльності українських студентів у Хорватії (1920-1945) / Б. Ліський // Українці Хорватії: матеріали і документи = Ukrajinci u Hrvatskoj: materijali i dokumenti / [Упор. С. Бурда і Б. Гралоук]. – Загреб, 2002. – С. 38-50.

10. Малиновська О. Українська діаспора в південно-східних землях / О. Малиновська // Українці Хорватії: матеріали і документи = Ukrajinci u Hrvatskoj: materijali i dokumenti / [Упор. С. Бурда і Б. Гралоук]. – Загреб, 2002. – С. 6-20.

11. Мацяк Є. Українці в Хорватії / Є. Мацяк // Українці Хорватії: матеріали і документи = Ukrajinci u Hrvatskoj: materijali i dokumenti / [Упор. С. Бурда і Б. Гралоук]. – Загреб, 2002. – С. 51-61.

12. Милич А. Хорватские добровольцы в германском вермахте во Второй мировой войне / А. Милич [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://militera.lib.ru/h/sb_crusade_in_rossia/06.html

13. Панкович М. Шведочене вуковарског бранителя / М. Панкович // Нова думка. – 1992. – № 96/97. – С. 14.

14. Посмертно додзелени ордени Русиним и Украинцем // Нова думка. – 1994. – № 100. – С. 11.

15. Румянцев О. Галичина – Боснія – Воеводина: українські переселенці з Галичини на територію югославських народів в 1890-1990 роках / О. Румянцев // Українці в Югославії під час Другої світової війни. – К., 2008. – 256 с.

16. Такач Г. Миклошевска воєна хронологія (2) / Г. Такач // Нова думка. – 1992. – № 92/93. – С. 20-23.

17. Такач Г. Миклошевска воєна хронологія (3) / Г. Такач // Нова думка. – 1992. – № 94/95. – С. 9-12.

18. Такач Г. Петровци спадли медзи остатніма (1) / Г. Такач // Нова думка. – 1992. – № 92/93. – С. 24-27.

19. Такач Г. Петровци спадли медзи остатніма (2) / Г. Такач // Нова думка. – 1992. – № 94/95. – С. 13-18.

20. Такач Г. Успішно положени виберанкови егзамен / Г. Такач // Нова думка. – 1992. – № 94/95. – С. 48-49.

21. Такач Г. Хоробрі Канижіці // Г. Такач / Нова думка. – 1998. – № 96/97. – С. 50.

22. Biki Đ. Rusini Mikluševaca u Domovinskom ratu 1991. / Đ. Biki. – Mikluševci, 2001. – 186 s.

23. Burda S. Iz rada Kriznog staba Saveza 1991-1993 g. (1) / S. Burda // Нова думка. – 1998. – № 105. – С. 38-41.

24. Burda S. Iz rada Kriznog staba Saveza 1991-1993 g. (2) / S. Burda // Нова думка. – 1998. – № 106. – С. 43-45.

25. Furmanc J. Na zajedničkom poslu suživota svih / J. Furmanc // Нова думка. – 1990. – № 88. – С. 2.

26. Izvješće III. odsjeka OZN-e za Hrvatsku upućeno komesaru Glavnog štaba Hrvatske o zapaženim greškama i nedostacima u postrojbama NOV-e, te o ubijanju ratnih zarobljenika // Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944-1946: dokumenti / priredio Zdravko Dizdar. – Slavonski Brod, 2005. – S. 93.

27. Izvješće Javnog tužitelja okruga Banija o stanju u zauzetim mjestima, pljački od strane jedinica II. JA, likvidaciji ranjenika iz sisačke bolnice, zarobljeničkim logorima, te postupku prema «narodnim neprijateljima» // Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944-1946: dokumenti / priredio Zdravko Dizdar. – Slavonski Brod, 2005. – S. 108-111.

28. Jolić S. «Мушим найсц синов гроб» / S. Jolić // Нова думка. – 1993. – № 98/99. – С. 13.

29. Kiš M. Republika Hrvatska i hrvatski Rusini u Ukrajinci i danas se bore protiv fašizma / M. Kiš // Rusini u Ukrajinci u Republici Hrvatskoj (1991-1995) / [urednik S. Burda]. – Zagreb, 1995. – S. 15-19.

30. Miz R. Ukrajinci u Lipovljanima i Novoj Subockoj / R. Miz. – Vukovar, 2004. – 107 s.

31. Pavličević D. Povijest Hrvatske / D. Pavličević. – Zagreb, 2000. – 618 s.

32. Statistički ljetopis 1992. – Zagreb, 1993. – 24 godina. – S. 64.

33. Takač G. Stradanja Rusina i Ukrajinaca Republike Hrvatske u Domovinskom ratu / G. Takač // Нова думка. – 1994. – № 100. – С. 14-20.

Нагірний Микола Українці на захисті хорватської державності у ХХ ст.

У статті розглянуто участь українського населення Хорватії у збройній боротьбі за збереження цієї держави у вирішальні моменти її історії у ХХ ст. Простежено причини, які зумовили участь хорватських українців у війнах за незалежність Хорватії й особливості цієї участі. Проаналізовано масштаби та характер участі української діаспори у військових діях на боці хорватських збройних сил. Зроблено оцінку про вагомість українського внеску у боротьбу за відстоювання незалежності Хорватії.

Ключові слова: українці, діаспора, Хорватія, НДХ, Український легіон, Військово-морський легіон, хорватсько-сербська війна, Республіка Сербська Країна

Нагірний Николай Украинцы на защите хорватской государственности в ХХ в.

В статье рассматривается участие украинского населения Хорватии в вооруженной борьбе за сохранение этого государства в решающие моменты ее истории в ХХ в. Прослеживаются причины, которые обусловили участие хорватских украинцев в войнах за независимость Хорватии и особенности этого участия. Проанализированы масштабы и характер участия украинской диаспоры в военных действиях на стороне хорватских вооруженных сил. Изложена оценка весомости украинского вклада в борьбу за отстаивание независимости Хорватии.

Ключевые слова: Украинцы, диаспора, Хорватия, НДХ, Украинский легион, Военно-морской легион, хорватско-сербский война, Республика Сербская Краина

Nahirnyj Mykola The Ukrainians on the protection of the Croatian statehood in the XX century

The participation of the Ukrainians of Croatia in the armed struggle for the preservation of the state in decisive moments of its history in the twentieth century is considered in the article. The reasons of participation of the Ukrainians in the wars for independence of Croatia and characteristics of this participation are shown. The scale and nature of the participation of the Ukrainian Diaspora in the hostilities on the side of the Croatian armed forces are analyzed. The estimation of the importance of Ukrainian contribution to the struggle for defending the independence of Croatia is made.

The desire to see Ukraine as an independent state like NDH (Nezavisna Država Hrvatska – Independent State of Croatia) led to the fact that some Ukrainians began to collaborate with the Ustaše. The reason of the creation of the Ukrainian Legion was a desire to guarantee the Ukraine's liberation from the USSR.

Germany was not interested in an independent Ukraine. Soldiers of the Legion were sent to Bosnia to fight against a communist partisans and Serb civilian population. After the total disappointment of the Ukrainians they gradually begun to run away from the Legion.

The Croatian counterintelligence exposed the negotiations between Legion's soldiers and Tito's partisans to move to the side of the communist movement. Therefore Croatian government, seeing the futility of existence of the Ukrainian Legion, decided to disband it.

The Ukrainians also served in the Croatian Naval Legion, which was based in the Ukrainian port Genichesk. Sailors were recruited among the local inhabitants. The number of the Legion had reached 1,000 and the Ukrainians made up at least 60%. Legion led several battles against the Soviet fleet in the Azov Sea, during which Ukrainian volunteers have deserved high praise for the courage from Croatian commanders.

In general the fate of the Ukrainians who supported the Ustaše, was complicated and tragic. During the postwar years, they were persecuted by the communist government of Yugoslavia.

The attitude of the Ukrainian Diaspora to the Croatian-Serbian conflict in the 1990s was different from the situation in World War II. At the referendum in May 1991 the Ukrainians and Ruthenians voted mostly for the independence of Croatia.

The Serbs have established an occupation regime for the Ukrainians and Ruthenians on the occupied territories. Except terror, our Diaspora also fell under the «ethnic cleansing».

The reason of the antipathy toward the Ukrainians and Ruthenians was that they took an active part in the defence of Croatian independence and its territorial integrity.

In general, 410 Ruthenian and Ukrainian fought as a part of the Croatian army. It was the highest percentage in comparison with other national minorities. A small number of the Ukrainians and Ruthenians played a disproportionately large role in the defence of Croatia. And for this choice they paid a high price – they were killed, repressed and deported.

In general the losses of the Ruthenians and Ukrainians during the Croatian-Serbian war were between 3,5 and 8% (whereas during the years of World War II the loss was 2%). The situation for the Ruthenians and Ukrainians on the occupied territories had the features of ethnocide that could lead to the disappearance of our community in Croatia.

Keywords: Ukrainians, Diaspora, Croatia, Independent State of Croatia Ukrainian Legion, Naval Legion, Croatian-Serbian war, Republic of Serbian Krajina

Рецензенти:

Тробські Мацей, доктор габлітований, професор

Шкляж Й.М., д.і.н., професор

Надійшла до редакції 15.01.2017 р.